

Samenvatting van het verslag voor op de website geschreven door ChatGPT en aangepast a.d.h.v. het volledige verslag dat eronder terug te vinden is:

Dag van de Coöperatie – uitwisseling rond planning en werkvormen

Tijdens de Dag van de Coöperatie stelde de gastschool, De Beverboom, eerst haar werking voor. Aansluitend volgde een uitwisseling met de deelnemers, waarna we in de verschillende klassen konden gaan kijken om de planningsborden te zien.

Een doorgaande lijn in planning

De school werkt met een duidelijke, doorlopende structuur van kleuter tot en met de derde graad. Pictogrammen en kleuren vormen hierbij de rode draad en groeien mee met de leerlingen.

- In de **onthaalklas** wordt gewerkt met foto's en een planning per half dagdeel.
- In de **kleuterklas (classe unique)** wordt al gewerkt met pictogrammen, maar nog dag per dag. Daarnaast wordt geëxperimenteerd met nieuwe tools, zoals magnetische borden die helpen bij het opvolgen van keuzes en activiteiten.
- Vanaf het **eerste graad** schakelen leerlingen over naar een weekplanning met instructiemomenten voor taal en rekenen, aangevuld met ruimte voor eigen inbreng. Leerlingen leren hun werk zelfstandig plannen binnen die week, met haalbare opdrachten van ongeveer 20 minuten.
- In de **tweede en derde graad** werken leerlingen met een persoonlijke planning op papier en een werkplan dat een overzicht biedt van taken, doelen en eventueel huiswerk.

Oefenwerk en contractwerk

Een belangrijke vraag uit de groep ging over contractwerk en hoe dit haalbaar blijft voor leerkrachten. De school werkt daarom met **maandelijks oefenwerk**: een bundel waarin leerlingen op eigen tempo en op individueel niveau kunnen inoefenen, verdiepen en remediëren. Dit creëert ruimte voor zowel leerkrachten als leerlingen, al blijft opvolging essentieel.

In de kleuterklas wordt contractwerk beperkt en doelgericht ingezet (bv. één vast moment per week in de derde kleuterklas), als voorbereiding op het lager onderwijs.

Keuzevrijheid en structuur in balans

Doorheen de hele school wordt gezocht naar een evenwicht tussen vrijheid en duidelijke afspraken:

- Leerlingen krijgen **keuzemogelijkheden** via kieskasten, planborden en open werkmomenten.

- Tegelijk zijn er **duidelijke verwachtingen** rond werkhouding, respect voor elkaar en het volgen van instructies.
- In hogere jaren wordt er ook gewerkt met **meer gerichte en verplichte opdrachten**, in functie van de leerdoelen.
- Initiatieven zoals klasdoorbrekend werken en duo- of triowerk stimuleren samenwerking en onderzoekend leren.

De rol van de “ronde”

De “ronde” neemt een centrale plaats in. Leerlingen kunnen zich inschrijven om iets te tonen, vertellen of voor te stellen. Samen wordt bekeken welk plan hieruit kan groeien en wie wil deelnemen aan dat plan.

Om dit proces te ondersteunen:

- leren leerlingen hun ideeën structureren (bv. via “rondekrabbels”),
- wordt het verschil verduidelijkt tussen een spontaan verhaal en een echt plan,
- en wordt er op het einde van de dag gereflecteerd over de uitvoering van plannen.

Ook ouders worden betrokken, bijvoorbeeld door materiaal of foto’s mee te geven die als vertrekpunt dienen voor rijke gesprekken en projecten.

Er is een planronde, een ronde en een slotronde.

- De planronde vindt dagelijks plaats aan het begin van de dag. Het verloop van de dag wordt besproken en de verschillende werktijden worden ingepland. De voorzitter overloopt een aantal vaste punten.
- De ronde vindt plaats op vaste momenten in de week. Hier worden werk, teksten, onderzoeken en creaties gepresenteerd. Er worden pluimen, problemen en ideeën besproken.
- De slotronde geeft ruimte om te reflecteren. Hier wordt besproken wat er goed of minder goed loopt.

Reflectie en opvolging

Niet alle plannen worden altijd uitgevoerd. Dit wordt samen besproken: waarom lukte het niet, en hoe kan het anders? Afhankelijk van de situatie worden afspraken gemaakt of plannen bijgestuurd.

Deze dag bood een rijke inkijk in hoe scholen omgaan met planning, autonomie en betrokkenheid. De uitwisseling maakte duidelijk hoe belangrijk het is om structuur en vrijheid voortdurend op elkaar af te stemmen, in functie van groeiende zelfstandigheid van leerlingen.

Dag van de coöperatie

Eerst stelt de school samen even voor hoe ze werken op deze school. Nadien volgt er een terugkoppeling, waarna er we de groep verdelen in kleuter en lager. Zo kunnen de deelnemers beslissen waar ze het liefst bij aansluiten.

Introductie weekplanning en werkplan

Er is een duidelijke lijn als het aankomt op planning in de school. Van in de kleuterklas tot in de derde graad volgen ze dezelfde pictogrammen en kleuren. Dit bouwt op gedurende de jaren. Er is een duidelijke legende van kleuren en pictogrammen die de activiteiten bevatten.

In de kleuterklas gebruiken ze deze pictogrammen en kleuren nog niet, maar hebben ze een simpelere versie hiervan om zo op te bouwen. Bij de jongste kleuters in de onthaakklas gebruiken ze eigen foto's om de planning op te bouwen. Dit doen ze voor een half dagdeel. In de kleuterklas die daarop volgt, classe unique, werken ze wel met de pictogrammen en kleuren, maar plannen ze van dag tot dag. De dag voordien verdwijnt als hij voorbij is.

Vanaf het eerste leerjaar is er een planning voor een week waarbij de leerlingen kunnen zien wanneer er taal en rekenen is. Dit is gelijkend voor het eerste en tweede leerjaar. In de namiddag is de invulling afhankelijk van de ideeën en inhouden van de leerlingen.

In het 2^e leerjaar komt er een weekplanning waarin te zien is welke taakjes leerlingen zelfstandig kunnen afwerken. Ze kunnen dan zelf beslissen wanneer ze dit inplannen. Aan de hand van de pictogrammen kunnen ze zien wanneer dit kan op welke dag. Elk plannetje zou op 20 minuten afgerond moeten kunnen worden. Afwerken, verbeteren en terugkoppelen. Dat is een groeiproces, maar naarmate de tijd vordert, krijgen ze dit onder de knie. Sommige leerlingen hebben er meer tijd voor nodig.

In de 2de en 3^e graad komt er een planning op papier. Dit is dezelfde planning als op het whiteboard in het lokaal. Er is echter extra ruimte om dingen te noteren in de planning. Zo zullen de leerlingen zelf leren noteren. Hierbij krijgen ze ook een werkplan. Dit vat samen wat de taken van die week zijn, wat er eventueel huiswerk is enz. Op die manier hebben ze alles in een overzicht waarop ze zelf ook kunnen werken.

In de kleuterklas is er een demoproject om te werken met 'Mag Magie' borden. Een magneetbord dat je in staat stelt om een aantal dingen te programmeren, zoals wie best niet alleen naar buiten mag, wie best niet met wie in een hoek speelt, maar ook kan je zien wie hoe lang in een hoek speelt of een hoek zelden bezoekt. Je kan er ook doelen aan koppelen, maar daar zijn ze nog niet mee bezig. Het is nog heel recent en dit is een testfase, de moeite om te proberen, maar ze zijn nog niet zo ver om meer erover te delen.

Terugkoppeling

Vraag van een school:

Hoe werken jullie op vlak van contractwerk? Wij merken dat leerkrachten verloren lopen op vlak van contractwerk, omdat het heel individueel wordt.

Antwoord:

De Beverboom heeft 'oefenwerk' geïntroduceerd. Dat is werk dat geldt voor een hele maand. Daarin zien leerlingen wat ze die maand kunnen maken en waar ze in remediëren en verdiepen. Het wekelijkse werkplan is eerder werk dat ze doen na de instructies. De oefeningen zijn toegepast op de instructies die gegeven worden, na de instructies, waarin gevarieerd wordt, gaan leerlingen naar dezelfde soort oefeningen om in te oefenen. Het oefenwerk wordt verspreid over de maand, dat geeft ademruimte voor de leerkracht om dit te maken en geeft ruimte voor de leerlingen om dit te voltooien. Hier is wel opvolging nodig, aangezien de bundels wel eens in de boekentas blijven zitten en de leerlingen vergeten dat ze hier ook aandacht aan moeten besteden. Dus dat betekent dat de leerkracht echt wel tijd en ruimte moet maken om de zorgen dat de leerling dit niet uit het oog verliest.

Af en toe wordt er een moment georganiseerd waarbij alle leerlingen van het lager kunnen kiezen uit de kieskast. Dat betekent dat ze uit de verschillende hoeken van de lagere school kunnen kiezen om daar eens te gaan meedraaien. Het doorbreken van alle klasmuren wordt op dat moment gepromoot.

Voorstelling van een andere school:

Ze heeft een planning bij en legt uit dat ze in de kring bekijkt met de leerlingen wie welke opdrachten maakt. Er is flexibele ruimte waar de leerlingen hun werk kunnen maken. Er wordt gekeken naar wie nood heeft aan instructie en eventueel een verlengde instructie nodig heeft. Van dezelfde school geeft een collega aan dat dit een mooie test is, maar dat ze op schoolniveau nog geen lijnen hebben.

De juf van de Beverboom geeft aan dat het werk 20 minuten duurt en als hun werk af is, moeten ze de werktijd gebruiken om andere dingen te doen. Dit is niet zomaar doorgaan naar het volgende rijtje, maar verder verdiepen en verbreden. Wanneer het tijd is voor het nieuwe werk in het volgende rijtje, gaat deze tijd in en gaan ze dus aan dat nieuwe werk. Je mag hoge verwachtingen hebben op het vlak van werk. Het kan niet de bedoeling zijn dat ze het werk van anderen niet respecteren. Ze moeten elkaar rustig laten werken en mogen een instructie niet storen. Het is belangrijk dat het vanaf het eerste leerjaar ook echt aangeleerd dat er afspraken zijn en dat ze deze opvolgen, zodat iedereen rustig kan werken.

Het is belangrijk dat er aanbod is om te zorgen dat er dingen vastgepakt worden, kieskast, een document waarop staat wat ze kunnen doen, een kast met materialen om mee aan de slag te gaan.

In de derde kleuterklas is er contractwerk. Verder is daar gewoon nog meer tijd om in te gaan op wat kinderen meebrengen en doen. Contractwerk is 1x per week op een vaste dag, waarop ze moeten plannen. Dat is voorbereidend naar het 1^e leerjaar.

In het 1^e leerjaar start de leerkracht met het kiesbord, klasafspraken, hoe opruimen, ... dan groeit dit naar het planbord. Leerlingen zien dan wat er moet gebeuren. Ze nemen dan de kaartjes en zetten deze op hun dag. Daarnaast zien ze witte plekje's en daarvoor kunnen ze kiezen welke andere kaartjes ze daarvoor toevoegen.

In het 3^e en 4^e plannen de leerkrachten hun instructies en de week erna volgen de oefeningen daarvan. Dat wil zeggen dat ze de oefeningen kunnen inplannen in hun eigen plan aangezien ze de instructie gehad hebben. Indien het binnen dezelfde week valt, kunnen leerlingen zien aan de oefeningen dat ze pas na een bepaalde dag kunnen gemaakt worden. Bv. pas na woensdag inplannen, aangezien de instructie pas op woensdag gepland staat.

In de ronde kunnen leerlingen zich inschrijven. Wat ze bij hebben, tonen, vertellen,... wordt opgeschreven in een zin en er wordt een tekening van gemaakt. Er wordt gekeken welk plan ze ermee hebben. Andere kinderen kunnen daaraan deelnemen. Dat wordt besproken, dit wordt ook genoteerd op het rondblad. Aan het eind van de dag komen ze in de ronde samen om te kijken hoe de plannen gelukt zijn, of er nog aan verder gewerkt moet worden,...

In de derde graad wordt er wel iets harder vastgehouden aan taken. Bv. de journalist moet echt wel nieuws opzoeken en uitwerken. Dit heeft ook te maken met de nieuwe doelen, er is daardoor meer gerichte en verplichte aandacht voor bepaalde onderdelen. Er zit dus een vorm van gedwongen werk in het gehele plan, maar er is zeker nog ruimte voor eigen plannen.

In een andere school vertellen ze over hun duo-triowerk. Dat is 1x week 50 minuten waarop ze iets moeten doen. Daar zit historische tijd, techniek,... in en dat werken ze uit met 2/3. Ze mogen wel kiezen welk duowerk ze doen, maar ze moeten hier effectief wel mee bezig zijn. Hier groeien soms wel onderzoeken uit.

De Beverboom geeft aan dat het niet altijd lukt om de plannen uit te voeren. In de ronde wordt dit wel besproken. Hoe komt het dat het plan niet uitgevoerd werd? Wat ga je daar nu mee doen? Hoe ga je dat aanpakken? Als hier afspraken gemaakt worden, worden die natuurlijk wel opgevolgd, maar afhankelijk van de reden dat ze dit niet uitgevoerd hebben, kan het ook gewoon losgelaten worden.

Een school geeft aan dat het bij de kleuters vaker zo is dat ze van thuis iets meebrengen en dan als plan hebben dat ze daarmee willen spelen. Op zich is dat geen plan, hoe krijgen we dat afgebouwd?

Je kan modellen hoe ze dit kunnen doen. Als ze enkel iets mee hebben dat ze kunnen/willen tonen, dan tonen ze dat en steken ze het weg. Indien er wel iets mee te doen is, anderen een idee opwerpen om ermee te doen,... kan het kind in kwestie kiezen of het een plan gaat volgen of dat hij/zij het wegsteekt. Het duidelijk maken van wat een goed plan is, helpt om te zorgen dat kinderen doorhebben hoe het kan. Hier pikken ze toch wel wat van op.

In de Beverboom geven ze aan dat ze een manier hebben om het vertellen te kanaliseren. Wanneer kinderen boterhamverhalen beginnen te vertellen, wordt hen gewezen op de 'rondekrabbels'. Dit is een blad waarop ze eerst nadenken over wat ze precies gaan zeggen en dus een structuur moeten brengen in het verhaal. Dat maakt dat ze bij het verhaal blijven en dat ze niet blijven babbelen over 'zinloze' dingen. Het afbakenen van de verhalen en beperken van de breedte waarin dit tijd kan innemen, zorgt ervoor dat ze houvast hebben om het verschil tussen boterhammenpraat en dingen om in de ronde op te nemen.

In de Beverboom schrijven de kinderen zich in voor de ronde. Als ze iets meebrengen moeten ze het item dat ze meebrengen in de bak/op de tafel/... leggen, zodat de leerlingen weten dat hetgeen ze willen bespreken een plekje krijgt. Ze denken er dus over na. Wat in de boekentas zit, blijft daarin zitten, inschrijven is effectief hetgeen ze willen tonen in de klas al op de juiste plaats leggen. Ze schrijven in door hun foto te hangen op het bord. Het betekent niet dat het bovenaan hangen van de foto, ook recht geeft om als eerste aan het woord te komen. De voorzitter bepaalt wie wanneer aan de beurt komt.

In de Beverboom vroegen de leerkrachten aan de ouders om foto's mee te geven van bv. uitstappen, materialen,... Een kind bracht een foto mee van het Atomium en dit kon dan besproken worden in de ronde. Dit maakt dat er inhoudelijk wel echt nuttige dingen aan bod komen. Het is ook besmettelijk in die zin dat ouders dan graag ook iets meegeven aan hun kinderen om te zorgen dat ze hierover kunnen vertellen en er een plan mee kunnen maken.

Esther Heinze